

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СПИРТОВИХ ЗАВОДІВ ПОДІЛЛЯ

В статті розкривається початок діяльності спиртових заводів різних спиртових заводів на Поділлі, а також звернена увага на діяльність даних підприємств в теперішній час.

Ключові слова: спирт, спиртовий завод, галузь, діяльність, виробництво продукції.

Постановка проблеми. Проблема діяльності спиртових заводів загалом, в тому числі і на Поділлі в період сьогодення є результатом різних причин, але історично закладено на підставі наявності природно-кліматичних умов спиртова галузь має всі можливості на її розвиток і в даний період часу. Також, ми можемо відмітити, що розвиток даної галуззі, враховуючи підакцизність виготовляємої продукції позитивно впливає на поповненні бюджетів різних рівнів.

Аналіз останніх досліджень. Даною проблемою продовжують займатись вчені-економісти різних країн світу, а також і України. Серед основних фахівців в розвитку даної галуззі є Бандур С. І.[2], Білик М.Д., Бланк І.О., Буряк Л.Д., Василик О.Д., Даниленко А.І., Дем'яненко М. Я.[4], Загородній А.Г., Зятковський І.В., Костирко Л.А., Михасюк І. Р.[6], Нам Г.Г., Сенчагов В.К., Огородник С.Я., Олійничук С.Т., Опарін В.М., Павлюк К.В., Поддєрьогін А.М., Романенко О.Р., Угляренко О.М., Українець А.І., Федосов В.М., Хомічак Л.І., Шиян П.Л., Яковець І.І. та інші.

Формування мети статті. Проблеми спиртової галуззі актуальні завжди, а тому їй необхідно висвітлювати і вирішувати.

Основний матеріал. Розвиток спиртової галуззі почався до часів індустріальної революції в світі, але продовжується і в теперішній час. Підтвердженням цього є наведені нижче приклади розвитку спиртових заводів в різних областях Поділля, а саме Вінницької, Тернопільської та Хмельницької.

Предствником спиртових заводів Вінниччини являється Державне підприємство «Овечацький спиртовий завод», який починає свою жіяльність в 1850 році. На початку це була невеличка гуральня в с. Овечачему, де перероблялись продукти власного поміщицького господарства: зерно, картопля, буряк. На початку ХХ століття на базі гуральні відбудовується новий винокурний завод з устаткуванням Варшавської фірми «Борман – Шведе». Потужність заводу введеного в технологічний цикл 1907 року склала 180 декалітрів варіння спирту – сирцю і його ректифікації на добу. В роки першої світової війни (1914-1918) завод працював без зупинок. Контроль над виробництвом належав акцизній системі, ціни на спирт встановлювала держава. В період боротьби за державність України завод було збережено, тому Овечацький завод був повністю готовий до експлуатації при паточному винокурінні і продовжував стабільно працювати.

За період 1930-1941 років на заводі було проведено реконструкцію, розширено цехи – добова потужність складала в 1937 році 550 декалітрів., а з 1938 по 1941 роки – 650 дал. зернового спирту. В повоєнні роки завод було відбудовано та налагоджена його ритмічна робота. В 1952 році підприємству було присвоєно звання «Підприємство відмінної якості».

В 70-80 роки ХХ століття на заводі проводилась повна реконструкція. Було збудовано чотирих поверхове відділення підробки зерна з очисткою і вмонтованими ємностями, розрахованими на 3-добовий запас зерна, котельня, нове дріжджі – бродильне відділення, реконструйовано браго – ректифікаційний апарат. В 1986 році, в зв'язку з антиалкогольною компанією, завод був змушений скоротити, а незабаром і припинити випуск спирту. Випуск спирту було відновлено у листопаді 1988 року і вже у 1990 році завод випустив за рік 422 919 дал. спирту. У 1996 році було вироблено рекордну кількість спирту – 528 125 дал. У 2001 році Овечацький спиртовий завод налагодив співпрацю з ДП «Компанія «Nemiroff». Було вироблено 275 376 дал спирту і випуск постійно нарощується.

Підприємство є одним з найстаріших та стабільніших серед споріднених підприємств України. Стабільність роботи, стійке фінансове становище, збільшення об'єму виробництва продукції високої якості – це головні характерні риси нашого підприємства.

Метою діяльності підприємства є випуск конкурентноспроможної якісної та безпечної продукції на основі розвитку, модернізації, постійного вдосконалення виробництва та подальшою перспективою довгострокового і стабільного закріплення на внутрішньому ринку.

Під високою якістю розуміється в першу чергу задоволення вимог і бажань наших замовників, задоволення працівників, позитивний вплив на суспільство.

Основою для реалізації нашої філософії якості є підтримка в робочому стані і постійній актуалізації нашої системи управління відповідно до вимог стандартів ДСТУ ISO 9001-2001 і ДСТУ 4161-2003.

Цілі досягаються на основі реалізації наступних принципів: управляти виробництвом оперативно і безпомилково; залишатися на тих ключових позиціях у галузі, що уже визнані як нашими замовниками так і нашими конкурентами; переконливо вірити в цінність і професіоналізм персоналу, постійно підвищуючи кваліфікацію фахівців усіх рівнів; поліпшувати якість усіх процесів; використовувати сировину та допоміжні матеріали від надійних постачальників; проводити систематичний технологічний моніторинг якості продукції.

Керівництво підприємства усвідомлює те, що працівники підприємства є джерелом його сили і життєздатності, вони визначають статус підприємства на ринку і заслуговують на довіру і повагу. Керівництво і працівники підприємства – єдина команда, об'єднана спільними інтересами. Керівництво підприємства зобов'язується: створювати персоналу підприємства всі необхідні умови щодо ефективного виконання задач стратегії якості; здійснювати належну кадрову політику; забезпечувати відповідними фінансовими, матеріально-технічними та технологічними ресурсами основних напрямків розвитку підприємства; реалізовувати Політики в сфері якості та безпечності продукції і доведенні її до кожного працівника.

Представником Тернопільського спиртоварівння може буди Борщівський спиртовий завод, який розпочинався ще з 1907 року як невеличка гуральня в маєтку польського купця Фельдшуга. Його потужність становила 30 дал. спирту-сирцю на добу. Тривалий час процес одержання спирту був вкрай трудомістким, виробничий процес постійно удосконалювався, підприємство розширювалося, збільшуючи свої виробничі потужності.

Остання модернізація заводу припала на 1997-2002 рр., коли було впроваджено: схему низькотемпературної переробки крохмалевмісної сировини, апарати повітряного охолодження і вентиляторні градирні, БРА переведено на роботу під малим вакуумом, застосовано систему гідроселекції, «мокрый» помел, реконструйовано обо-

ротне водопостачання, збудовано біологічні ставки, біологічні очисні споруди, впроваджується схема переробки відходів виробництва на високоякісний білковий корм.

Сьогодні Борщівський спиртовий завод – це сучасне механізоване і частково автоматизоване підприємство потужністю 3000 дал. спирту-ректифікату на добу. Удосконалена схема виробництва дозволяє переробляти зерно, мелясу чи їх суміш і випускати високоякісні спирти. Апаратурно-технологічна схема брагоректифікаційного апарату передбачає виробництво спирту-сирцю, технічного спирту категорій А, Б, В, ФГЕС, сивушного масла, ефіроальдегідно-метанольної фракції.

Давні й плідні контакти підприємства з УкрНДІспиртбіопродом, НУХТ, концерном «Укрспирт», ОДО «Тернопільспирт» дозволяють впроваджувати у виробництво передові технологічні схеми, технології, обладнання, а також готувати висококваліфікованих спеціалістів керівного складу. Головною метою підприємства є надійне і якісне виконання замовлень партнерів та виробництво спирту високого гатунку. Значна увага надається природоохоронним заходам, оскільки завод працює в центрі міста, оточений житловими будинками. Тому одним із головних завдань, над яким працюють сьогодні фахівці, є впровадження системи управління якістю на основі міжнародних стандартів серії ISO 9000 та системи управління навколишнім природним середовищем на основі міжнародного стандарту серії ISO 14000.

Нинішні й майбутні замовники можуть бути впевнені, що висококваліфікований і досвідчений колектив підприємства створить належні умови для плідної співпраці, бо тут переконані, що тільки задовільнивши клієнта, можна збагатитися самим. Однією з пріоритетних на заводі є «Програма використання відходів виробництва і споживання на період до 2005 року». Її мета – раціональне використання вторинних сировинних ресурсів для виробництва високоякісного білкового корму та покращення екологічної ситуації в районі. Щодня на підприємстві виробляється 300-350 тонн рідкої післяспиртової барди. Однак при її використанні в натовному вигляді постає ряд труднощів, зумовлених тим, що в ній мала концентрація сухих речовин (6-8%) і великий вміст води. Крім цього, нативна барда не надається для зберігання через її швидке закисання, вона потребує значних витрат на транспортування до споживача. Зберігання барди в накопичувачах вимагає будівництва нових відстійників ємністю 80 тис. куб. м., займаючи при цьому площі до 6-8 га щорічно. Така ситуація становить серйозну екологічну проблему. Водночас на підприємстві накопичено значний досвід раціонального використання післяспиртової зернової браги, зокрема, винайдені спеціальні технології її переробки на вітчизняному обладнанні з перспективою щоденного виготовлення 18 т високоякісного білкового корму на добу. Сьогодні завод пропонує споживачам такий асортимент високоякісних спиртів: етилові ректифіковані «Пшенична сльоза», «Люкс», «Екстра» «Вища очистка»; етилові технічні марок А, Б, В, а також спирт-сирець, миючі засоби, вуглекислоту, барду суху зернову. Робота колективу відзначена рядом високих нагород, зокрема, грамотами: за впровадження високоефективних заходів енергозбереження, за активну участь у розбудові Української держави та з нагоди 10-ї річниці незалежності України, за налагодження високого рівня трудових відносин та соціального захисту працюючих, Почесною Грамотою Кабінету Міністрів; дипломами: переможця галузевих конкурсів «За самовідданість в економічному відродженні заводу» та «За технічний прогрес», лауреата Міжнародного Академічного рейтингу популярності та якості «Золота Фортуна», номінанта альманаху «Золота Фортуна», лауреата Всеукраїнського конкурсу якості та ін. У 2003 році підприємство взяло участь у 8-му Українському національному конкурсі якості і було нагороджено сертифікатом «Визнання досконалості в Україні».

Також у 2003 році на підприємстві введена і сертифікована система управління якістю. Органом з сертифікації систем якості «ПРИРОСТ» видано сертифікати ПРИРОСТ та УкрСЕПРО відповідно до вимог ISO 9001-2000 /ДСТУ ISO 9001-2001/. Підприємство гарантує замовникам і партнерам високу якість продукції та своєчасне виконання замовлень.

Предстаником Хмельниччини в даній галуззі є державне підприємства Довжоцький спиртовий завод. Розташований завод у с. Довжок Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Завод збудований у 1896 році на кошти княгині Хілкової. Потужність складала 120 відер спирту-сирцю за добу. Основною сировиною було зерно. Спирт використовувався для потреб держави, відходи виробництва (барда) йшли для відгодівлі великої рогатої худоби. До 1914 року підприємство працювало виключно на зерні і картоплі. Згодом була введена нова, мелясна схема і завод став працювати на двох видах сировини – крохмаломісткої і цукромісткої з продуктивністю 1000 дал спирту на добу.

У роки першої світової війни та Жовтневої революції Довжоцький завод не працював. І лише у 1928 році його відбудували, запустили у роботу. Потужність тоді сягала 500 дал на добу хлібо-картопляного спирту. У 1932 році стала до ладу нова котельня, розвинено бродильне відділення. Довбова продуктивність підприємства зросла до 750 дал, у тому числі спирту з картоплі вироблялось 500 дал, мелясного – 250 дал. Така потужність – 750 дал спирту на добу залишалась без змін аж до 1952 року. І тільки у 1952 р. було встановлено апарат потужністю до 1400 дал на добу.

У 1932-му збудовано цех по виробництву горілки (потужність – 500 дал умовних пляшок щодобово), який було закрито у 1957 р. Після ліквідації горілкового цеху завод переведено на виробництво спирту з меляси.

У 1959 році в приміщенні горілкового цеху збудували нову котельню з механічним виділенням шлаку. Тоді ж встановлено триколонний брагоректифікаційний апарат потужністю 2000 дал на добу. Через п'ять років, у 1964 році, були збудовані і стали до ладу два цехи для комплексного використання меляси – цех хлібопекарських дріжджів і цех вуглекислоти. До цього вуглекислота викидалася у повітря, а дріжджі використовувалися для згодовування худобою, що було вкрай нераціонально. У 1967 році котельню розширено, переведено на рідке паливо – мазут. 1970 року встановлено новий браго ректифікаційний апарат потужністю 3000 дал. На заводі за ці роки багато зроблено для покращення роботи по збільшенню виходу хлібопекарських дріжджів, спирту і вуглекислоти. З метою поліпшення якості вироблених дріжджів введена одно поточна схема зброджування біомаси на спирт. Крім того, запроваджено двостадійне зброджування расою «З» і гібридною расою «112».

Вище зазначена продуктивність – 3000 дал спрут за добу, 9-10 тони хлібопекарських дріжджів та 2,5 тони зрідженого двоокису вуглецю – залишалась стабільною аж до 1985 року – до початку антиалкогольної кампанії. У 1985 році завод стояв на грані закриття. Однак цього не сталося. Завдяки зусиллям адміністрації, колективу, вищестоячих структур його вдалося відстояти. Більше того, при сприянні НДІ вдалося впровадити нову схему одержання хлібопекарських дріжджів. Тобто, тоді, коли інші заводи отримували близько 3 кілограмів дріжджів на 1 дал спирту, на Довжоцькому спиртзаводі одержували їх по 15-18 кілограмів.

Підприємство створене з метою реалізації виробленої продукції, а також ефективного використання державного майна шляхом запровадження нових технологій, форм організації виробництва, задоволення потреб у спирті, а також іншої продукції і наданні послуг, виходячи із виробничих можливостей і отримання на цій основі прибутку.

Виробнича потужність спиртового заводу на виробництво спирту етилового технічного – 866 тис. дал на рік, спирту етилового ректифікованого вищої очистки – 825 тис. дал на рік, на виробництво дріжджів хлібопекарських – 2600 т. на рік, вуглекислоти – 963 т. на рік.

Виробництво спирту етилового на спиртзаводі здійснюється цілодобово в 3 зміни. Аналіз готової продукції здійснюється цілодобово лабораторією підприємства, яка акредитована Хмельницьким ДЦСМС № 454104-210 21.05.2003 р. Площа заводу становить 40,5652 гектари (сюди входять всі землі підприємства і поля де знаходяться відходи).

Основні процеси в низці виробництва на ДП «Довжоцькому спиртзаводі» поділяються на стадії: заготівельну, обробну, випускную. Разом вони утворюють основне виробництво. До допоміжних належать процеси виготовлення продукції, що використовується на самому підприємстві для забезпечення нормального перебігу основних процесів.

Для забезпечення основного, допоміжного а також в загальному роботі підприємства на ДП «Довжоцькому спиртзаводі» створені спеціальні підрозділи які відповідають кожен за свій технологічний процес. Є такі підрозділи, як: автотранспортний підрозділ; адмін. персонал; будівельна бригада; виробнича лабораторія; відділ технічної підтримки; відділ кадрів; вуглекислотний цех (основне виробництво); господарський відділ; дільниця по розливу барди; електро цех; енерго дільниця; їдальня; керівники підприємства; цех КіПА; медичний пункт; механічна майстерня; цех сільськогосподарства; пристанційна база; склад сировини, матеріалів та готової продукції; цех по виробництву спирту та дріжджів (основне виробництво). Кожен з цих підрозділів працює і взаємопов'язаний один з одним. На чолі кожного підрозділу стоїть керівник чи начальник відділу (цеху) в якого є в штаті підлеглі які відповідають за ритмічну та ефективну працю свого відділу.

Крім спиртових заводів на Поділлі також дія ППТ «Вінницький дослідний завод», який являється багатопрофільним підприємством, що більше 50 років випускає обладнання для різних галузей промисловості, в тому числі і для спиртової. Основним напрямом діяльності є виготовлення та ремонт обладнання для спиртового виробництва (з міді, корозійостійких і вуглеродних сталей). Підприємство освоєло випуск апаратів для виробництва спирту висщої очистки, спирту класу «Єкстра» і «Люкс» продуктивністю від 100 до 9000 дал/добу. В обладнанні використовуються ефективні контактні пристрої, що дозволяють зменшити діаметр колон в 1,5-2 рази, знизивши при цьому витрати пара, металоємність і вартість. Все спиртове обладнання виготовляється у відповідності зі стандартом ТУ В30219014.003 2002 («Комплекси устаткування для виробництва спирту»). Наша мета – висока якість і безперервнє удосконалення продукції що випускається для задоволення всіх потреб замовника з одних рук.

Висновки. На підставі того, що за природно-кліматичними умовами підприємства спиртової промисловості на Поділлі мають сировинну базу, вони почали розвиватись, удосконалювати свою діяльність та мати прогнозовані плани на майбутнє, враховуючи всі досягнення науки в даній галузі, а також задовільняючи потреби покупців та народного господарства в цілому.

Список використаних джерел

1. Аналіз, оцінка та моніторинг якості і ефективності роботи підприємства: методичний посібник. – К.: Хімдтест, 2003. – 44 с.
2. Бандур С. І. Структурна трансформація економіки України та проблеми забезпечення зайнятості населення / С. І. Бандур // Соціальні пріоритети ринку праці в умовах структурної модернізації економіки: наук. вид. – Т. 1. – К., 2000. – С. 19–29.

3. Геєць В. Уряд розпочав реформувати з найважливіших галузей / В. Геєць // Урядовий кур'єр – 2006 р. – 21 лист. (№219). – С. 2.
4. Дем'яненко М. Я. Фінансові проблеми формування та розвитку аграрного ринку / М. Я Дем'яненко. – К.: ННЦІАЕ, 2007. – 63 с.
5. Лисько В. Харчова промисловість у системі АПК / В. Лисько // Економіка України. – 2000. – № 8. – С. 55-61.
6. Михасюк І. Р. Менеджмент глобальної економіки / І. Р. Михасюк, І. О. Бочак. – Львів: Львівський нац. ун-т ім. Ів. Франка; Вища школа інформатики, 2004. – 196 с.
7. Остапко Т. О. Ринкова трансформація аграрного сектора / О. Т. Остапко. – К.: Фенікс. 2004. – 280 с.
8. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України [від 07 лютого 2002 р. № 3032-III із змін, і допов.] // ВВР України. – 2002. – № 26. – С. 667-678.

Summary. *The article reveals the beginning of distilleries different distilleries on the tail, and turned attention to the activities of the enterprises at present.*

Key words: *alcohol, distillery, industry, activity, production.*

УДК 658.5

Перчук О.В., старший викладач ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті визначено сутність та використання сучасних концепцій оцінки ефективності. Розглянуто підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: *Ефективність, система збалансованих показників, управління на основі вартості, грошові потоки, прибуток, рентабельність, чиста поточна вартість, індекс доходності, внутрішня норма доходності.*

Актуальність проблеми. Ефективність є однією з головних характеристик результативності управління діяльністю підприємства, що зумовлює необхідність її детального вивчення. Забезпечення ефективності напряму пов'язано з його оцінюванням. Розв'язання питань підвищення та підтримки ефективності управління діяльністю підприємства неможливо без комплексного оцінювання її рівня. Результати такого оцінювання дозволяють встановити масштаб і зміну спрямованості в управлінні діяльністю підприємства, прогнозувати їх вплив на ключові функціональні підсистеми підприємства, ухвалювати відповідні управлінські рішення щодо підвищення та підтримки рівня ефективності управління діяльністю, вибирати методи, способи, інструменти управління діяльністю підприємства.

Постановка проблеми. Ефективність діяльності підприємства визначають різні фактори. В межах теорії ефективності існує проблема відсутності єдиного підходу оцінки ефективності діяльності підприємств. Оцінка ефективності повинна враховувати різні аспекти діяльності підприємства і охоплювати показники як поточної так і динамічної оцінки.

Аналіз наукових праць. Проблема забезпечення ефективності і результативності діяльності соціально-економічних систем перебувала у центрі досліджень багатьох видатних науковців, але особливо слід відзначити роботи В. Паретто, Е. Барона, Питера Ф. Друкера, Ф.А. Хайека, М. Алле, К. Куросави, А. Лоурола, Б. Гоулда,